

Ҳамиджон ЎТАНОВ

ХАТО ҚИЛДИММИКИН?..

(Қатралар, масаллар, шеърлар)

«ANDIJON NASHRIYOT-MATBAA»

очиқ акциядорлик жамияти

2005

84(59)6 УЗБ. ЁЗД. 2А2БИЎТИ

Ўтанов Ҳамиджон.

**Хато қилдиммикин. - Қатралар, масаллар,
шеърлар. - Андижон, «Andijon nashriyot-matbaа» ОАЖ.
2005 йил, 28 бет.**

*Марҳаматлик ижодкорнинг бу китобга киритилган
асарларида муаллифнинг ҳаёт, одамлар ҳақидаги ўй-
кечинмалари ўзига хос тарзда акс эттирилган.*

20 06
A8657
Alisher Navoiy
nomidagi
O'zbekiston MI

10 32192
0

Андижон вилояти
З. М. Бобур номли кутубхонаси
84 (5 Уз).
У-79

© «Andijon nashriyot-matbaа»
ОАЖ, 2005

ҚАТРАЛАР

«МАККОРА» ДАН ҚУТИЛДИМ

Биринчи: - У билан ҳали ҳам «дон олишиб» турибсизми?

Иккинчи: - Э, юзи қурсин. Бир йил бўлди, алоқани узганман. Қорасини кўрсам, бир километр наридан ўтаман. Заб қутилдим-да, маккорадан. 10 йил у маккора мени ўз домига тортиб, қонимни зулукдек сўрди. Эсиягина умр. Болачақам олдида юзим шувут бўлди. Сал қолди элдан ажралишимга. Ота-боболаримиз тўғри айтган экан: «Қозонга яқин юрсанг, қораси юқар», деб.

Учинчи: - Э, нималар деб валдираяпсиз? Мундоқ тушунтириб гапирсангиз-чи. У ким? Наҳотки, хотинингиз у маккора билан дон олишиб юргангизни билмаган бўлса?

Иккинчи: - Билади, неча марта у билан хотинимнинг кўлига тушиб қолдим. На илож, хотин кишининг кўнгли бўш бўлар экан. Кечирди.

Учинчи: - Агар сир бўлмаса, айтинг, ким экан ўша жонон?

Иккинчи: - Ҳеч кимга айтмайсизми?

Учинчи: - Сўз бераман.

Иккинчи: - Оти «Чашмахон», катта отасини Арақвой дейдилар.

ДЎППИ

Ёз ойлари... Троллейбусдан тушиб, университет биноси томон юрдим. Шу катта билим даргоҳида сиртдан таҳсил оламан. Ногаҳон бир қиз ёнидаги дугонасини туртиб, мени қўли билан кўрсатиб, алланималар деяётганини кўриб қолдим. Мен ҳам уларга қандайдир бир қизиқиш билан қарай бошладим. Қизларга яқинлашганимда улардан бири, нозиккина, кўзлари шаҳлоси:

- Кечирасиз, сиз андижонликмисиз? - дея менга мурожаат қилди. Мен ҳайрон бўлиб:

- Ҳа, мени танийсизларми? - дедим.

- Йўқ, дўппингиздан андижонлик бўлса керак, деб тахмин қиляпмиз.

- Ҳа, мен андижонликман.

Танишдик. Улар ҳамюртларим экан. Шундан буён ҳар сафар Тошкентга борганимда, албатта, она шаҳрим - Андижонни эслатадиган дўппимни кийиб оламан.

ОШҚОВОҚ

Мамажон Мукаррамхонни севади. Мукаррамхон ҳам унга бепарво эмас. Лекин севгисини қандай изҳор этишни билмай, туну кун ўй-санода.

Бир куни Мамажон севгилисининг дугонасидан:

- Севги, муҳаббат дейишади. Бу нима дегани экан? Тушунтириб беролмайсизми? - деб сўради ҳазил аралаш Мукаррамхонга зимдан қараб.

Мукаррамхоннинг сирларидан огоҳ бўлган дугонаси:

- Шуни ҳам билмайсизми? Калла деб ошқовоқни кўтариб юрибсиз экан-да?! - деб дашном берди ва Мукаррамхонга қараб:

- Ўртоқжон, боя ошқовоқ керак деган эдингиз. Мана, Мамажон аканинг калласи ҳам «ошқовоқдан» фарқи йўқ экан, - деди ҳазиллашиб.

Йигит билан қизнинг кўзлари тўқнашди. Шу тобда қандайдир сир очилгандай бўлди...

ЖАЗО

Набижон шаҳар поликлиникаси олдидан ўтиб кетаётганда йўлнинг ўнг томонидаги чинор тагига йиқилиб тушган ўрта ёшлардаги кишига кўзи тушдию, зудлик билан шу томон чопди. Уни тургизмоқчи бўлиб қўлтиғидан кўтарди, аммо бу одам ҳушидан кетган, ҳеч нарсани сезмас эди.

Набижон ўйлаб ўтирмай поликлиникага югурди, биринчи қаватда ҳеч кимни кўрмагач, иккинчи қаватга чиқди, уч-тўртта ҳамшира ўзаро суҳбатлашиб, ҳиринглашиб ўтиришарди.

- Ҳў опалар, пастда, йўл бўйида бир одам ҳушидан кетиб ётибди. Ёрдам беринглар, - деди куйиниб.

- Ичволиб, сулайиб ётгандирда. Пиёниста бўлса керак. Ўлиб кетмайдими, - деди тўлароқ жувон.

- Менимча, ичмаган, туппа-тузук, зиёли одамга ўхшайди. Ёрдам беринглар, илтимос.

- Юр, Зуҳро, бориб кўрайлик-чи? - деди ҳамширанинг шериги.

- Э, менга нима? Отаммиди у, - деди такаб-бурлик билан Зуҳро.

- Қўй ундоқ дема, бизга бундай сўз ярашмайди. Бўпти, мен борай-чи, кетдим, - деб ҳамшира пастга тушди. Унинг орқасидан Набижон ҳам югурди. Унгача беҳуш одам атрофида кўлчилик тўпланиб қолган эди.

- Э, бу Ҳалимжон ака-ку?! Районда уни танимаган одам йўқ, - деди кимдир. Ҳамшира:

- Шеригим Зуҳронинг дадаси-ку! - деди саросималаниб.

Ҳалимжон аканинг жони узилган эди.

Зуҳро кимдандир бўлган воқеани эшитган бўлса керак: «Дадажон» деб, фарёд уриб келар эди.

ИЧИМ ЁНИБ КЕТДИ

- Мен сизга айтсам, ошна, кўшнимиз Мама-райимнинг лотереясига «Нексия» чиқди-ю, юрган-турганим, еган-ичганим татимай қолди. Мен ҳам «Нексия» ютиб олай деб шаҳардан 10 дона лотерея билетини сотиб олдим. Газетада лотереянинг тиражи эълон қилинибди, деб эшитиб, икки ошна-намни олиб омонат кассага чоғдим. Икки ошна-намни икки ёнимга турғизиб қўйдим. Хушёрликни ошириб, секин-аста лотереяни текшира бошладим. Мен сизга айтсам, ошна, бир вақт ҳушимдан кетиб қолибман.

- Бирор нарса чиққандир-да?

- Э, ошна, ичим куйиб-ёниб кетди.
- Нимага ичингиз куйиб-ёнди?
- Нега куйиб-ёнмасин? Қўшнимга чиққан нарса менга чиқмади-да!

ЧОҲГА ЎЗИ ТУШДИ

Салимжон маҳалла гузарига чиққанда уч-тўрт нафар ёш-яланг гурунглашиб ўтиришган эди. Салимжон улар билан ҳол-аҳвол сўрашгач, даврага кўшилиб, гапга қулоқ солиб ўтирди.

Бирдан даврадагилардан бири Саттор гапни бўлиб:

- Салимжон ака, эшитдингизми? Авазбекни «Дамас» уриб кетибди, жойида ўлибди, - деди.

Салимжон ҳайрон бўлиб:

- Йўғ-э, ҳозир мен Авазбекнинг отаси Тошлан ака билан бирга бўлдим. Бу ҳақда ҳеч нарса демади-ку! - деди ҳайрон бўлиб.

- Рост, ишончли одам айтди, - деди Саттор. Унинг ҳамсуҳбатлари ҳам ҳайратдан ёқа ушлаб қолишди. Салимжон олди - орқасига қарамай, Тошлан аканикига югурди. Тошлан ака Салимжоннинг шошилиб келаётганини кўриб:

- Ҳа? Тинчликми, шошилиб келяпсиз? Бирор нарсангиз эсдан чиқибдими? - деди.

- Ҳеч нарсам эсимдан чиққани йўқ. Бир гап эшитдим. Шунини аниқлагани, сизни хабардор қилгани келдим.

- Нима гап экан, айтаверинг, рангингиз ҳам ўзгариб кетибди. Тинчликми? Тезроқ айтинг.

- Авабек қаёққа кетган?

- Ишлагани кетган.

- Ким билан?

- Иброҳимжон деган шериги билан. Авазбекка бирор нарса бўлибдими, тезроқ айтинг?

- Тошлан ака, бир гап эшитдим. Балки ёлғондир... Ишқилиб ёлғон бўлсин. Авазбекни «Дамас» уриб кетибди.

Бу совуқ хабардан Тошлан аканинг вужуди музлаб ерга ўтириб қолди ва ҳушидан кетди. Ҳеч нарсадан хабари йўқ келини уйдан чиқиб, қайнотасининг ҳолсиз ётганини кўриб, ўтақаси ёрилаёзди, тезда сув олиб чиқиб, юзига сепди. Муздек сув Тошлан акани ўзига келтирди.

- Қўшни, тезроқ касалхонага борайлик, - деб апил-тапил ўрнидан турди. Келинига ҳеч нарсани айтишмади. Ёшгина киракаш йигит уларни жарроҳлик бўлимига олиб бориб қўйди. Қўшнилар навбатчи қиздан:

- Бугун 30-31 ёшлардаги «Дамас» уриб кетган йигитни олиб келишдими? - деб сўрашди.

Навбатчи:

- Бугун бирор кимсани машина урганлиги ҳақида бизда маълумот йўқ, - деб аниқ жавоб берди.

Қўшнилар яна «Тико»га ўтиришиб, Авазбекнинг шериги Иброҳимжонни кимга боришди. Хотинидан Иброҳимжонни сўрашди.

- Хўжайиним Авазбек ака билан Кўтармадаги аммамни кимга ишлагани кетган.

- Уйини биласизми?

- Ҳа. Тинчликми?

- Тинчликмас-да. Авазбекни машина уриб кетибди, тирикми-ўликми билмаймиз. Тезроқ машинага чиқинг?

Авазбек девор шувоқ қилаётган эди. Тошлан ака югура солиб Авазбекни бағрига босиб йиғлаб юборди.

- Ўғлим, соғмисан? Ҳеч еринг лат емадими?

- Тинчликми дада, тушунтириб гапиринг. Нима бўлди?

- Улфатхоннинг ўғли Саттор Салимжон акангга айтибдики, сени «Дамас» уриб юборганмиш. Э, ҳайрият, шум хабар ёлғон чиқди. Худога минг марта шукур.

- Ҳа, ўшами, уни билмайсиз-да, ичи қора. Дангасалиги, қўли қинғирлиги, ёлғончилиги учун бирга олиб юрмай қўйдик, умуман, қўшмай қўйдик. Шунга алаmidан гап чиқарибди-да. Қўяверинг, дада, худога солдик, - деб Авазбек дадасини тинчлантирди. Чой қуйиб берди. Тошлан ака ўзига келди.

Кечки пайт Аваз билан уста Иброҳимжон ишдан қайтаётиб Сатторларнинг эшиги олдида одам кўплигини кўришди. Маълум бўлдики, Сатторни бир соатлар чамаси олдин «Дамас» уриб кетибди.

Авазбек ҳам, уста Иброҳимжон ҳам Яратганнинг бу ишидан ҳайрон бўлишиб, ёқа ушлашиб, нима дейишини билмай қолишди...

УЛФАТЛАР

Икки ширакайф улфат қоронғи кечада кетишарди. Улардан бири чайқалиб туриб:

- Анаву электр чироғидан тушаётган нурга тирмашиб сим ёғочга чиқсанг, яримта қуяман, - деди.

- Ҳо, ярим йўлга етганимда чироқни ўчириб қўйсанг, йиқилиб тушаман-да, - деди иккинчиси.

ЧАНГИБ КЕТИБДИ

Қиш кунларининг бирида уйқудан туриб эшик-ка чиққан жажжи Замира оппоқ туманни кўриб таажубланди ва онасига деди:

- Ая, ая, ҳаммаёқ чангиб кетибди!

ОНАСИНИНГ ҚОРНИДА

Карим лофчи Салим лофчига мақтаниб:

- Менинг қизим онасининг қорнидан тушибоқ дўппи тикишни ўрганиб олибди! Балодек дўппи тикиб, рўзгоримизни тебратапти, - деди.

- Э, қизиқсан-а?! - деди Салим лофчи, - шуни ҳам гап деб кўтариб юрибсанми? Мени қизим онасининг қорнида туриб дўппи тикипти-ку!

ДАДАМ БИЛАДИ

- Қайси олийгоҳга кирмоқчисан, Норқул?

- Бу дадамнинг танишларига боғлиқ.

МАСАЛЛАР

ОҒЗИ «ПОЛВОН» СИЧҚОН

Мушукнинг дастидан дод! Ундан қутилишнинг йўли борми?

Яқинда сичқонларнинг ана шу масалага бағишланган йиғилиши бўлиб ўтди. Йиғилишда кўпгина сичқонлар мушукдан қандай қутилиш тўғрисида узоқ гапирдилар.

Гапга чечан ёш сичқон мушук хавфидан қандай халос бўлиш мумкинлиги ҳақида ишонч билан гапириб шундай деди:

- Ўртоқлар! Мушукдан қутилишнинг йўли жуда осон. Бунинг учун битта қўнғироқ ясатамиз-да, уни мушук ухлаб ётганда бўйнига осиб қўямиз, тамом вассалом. Агар мушук биз томонга келаётган бўлса, қўнғироқ жиринглаб бизни мушук хавфидан огоҳ қилади. Ана ўшандан кейин бизни мушук ҳатто тушида ҳам кўролмайди.

Сичқонларга бу таклиф анча маъқул тушди. Шодликдан «ура» деб чапак чалиб юбордилар.

«Ажойиб таклиф, - дейишди улар, - энди бизни мушук ея олмайди». Ёш сичқоннинг баланд-парвоз гапини бир чеккада жим туриб тинглаётган, анча оқ-қорани таниган, кўпни-кўрган кекса сичқон шундай деди:

- Ёш сичқон жуда муҳим масалани ўртага ташлади. Аммо, лекин бу ишнинг яна бир қалтис томони ҳам бор. Шунинг учун ҳозирдан суюнишнинг ҳожати йўқ.

- Қандай қалтис томони бор экан, қани, айтингчи? - дейишди сичқонлар.

- Айтаман ҳам. Қани, сизлар айтган қўнғироқни мушукнинг бўйнига ким боғлаб қўяди? Менимча, орангиздан биронта ботир чиқмаса керак, «қўнғироқни мен боғлайман», деб. Ё борми, қўнғироқни боғлайдиган ботир?

Ҳамма жим.

Бирдан сичқонларнинг кўз олдига мушуквойнинг даҳшатли башараси келди. Мушук хавфидан энди қутиламиз, деган сичқонларнинг руҳи тушди-кетди.

Минбарда ишонч билан гапирган ёш сичқон қаёққадир ғойиб бўлган эди.

ҚАРИНДОШ

- Симтрос жуда кучли-да. Унга тенг келадигани топилмаса керак, - дейишди.

- Ҳа, у менинг қариндошим. Ҳаммамиз бир уруғмиз, - деди Арқон мақтанчоқлик билан.

ЖИЛОВ

Рулъ: - Агар ихтиёрим ўзимда бўлса, нима қилишни яхши билардим-а, аммо қўл йўл қўймайди-да.

ДУТОР ВА ҚЎЛ

- Мен булбулдек сайрайман, - деб атрофдагиларга мақтанди Дутор.

- Мақтанчоқлик ҳам эви билан-да. Сени сайратган қўл-ку, - деди қулоқ.

ЭГРИ ВА ТЎҒРИ

- Нега узунсан? - деб сўради Мирзатерақдан Мажнунтол.

- Чунки сенга ўхшаб бировларга бурним ерга теккунча эгилиб таъзим қилмайман, - деб жавоб берди терақ.

ТУҲМАТ БАЛОСИ

- Ошқовоқ сизни: «Бировга нафи тегмайди, бир темир-да», деб ёмонлади, - дейишди Қирғичнинг лаганбардорлари.

- Шунақа дедими? Ҳали унга кимлигимни кўрсатиб қўяман, уруғини қираман! - деди ғазаб отига минган Қирғич.

НОКАС

Замон тақозоси билан Қўлиочиқ Нокасдан қарз бўлиб қолди. Бундан хабар топган Нокасининг инилари - Хасис, Қурумсоқ, Зиқна, Қизғанчиқлар кунора Қўлиочиқникига келиб: «Акамдан олган қарзингни бер», - деб қисташади.

Шуни айтсалар керак-да: «Нокасдан қарз олма, ҳам йўлда қистайди, ҳам гўрда, - деб...

АРМОН

Ўнг қўл кўп меҳнаткаш эди, лекин унинг қадрига етмай чап қўлга тилла соат тақиб қўйишди. Бу ноҳақликдан ўнг қўл қаттиқ хафа бўлди. Бироқ эътироз билдиришга журъати етмади. Дардини ичига ютиб, индамай ишини қилаверди.

Узункулоқ гапларга қараганда, ўнг қўл ҳали ҳам тер тўкиб ишлаётганмиш, чап қўлни эса каттароқ мукофотга тавсия этишганмиш.

ШЕР ВА ШЕЪР

Ўрмонда ҳайвонлар хурмо тўғрисида мушоирага йиғилишди, Сабаби, Шер хурмони яхши кўрар экан. Шеър ўқиш навбати Шерга келди. У хурмо дарахтига қараб, Тулки ёзиб берган шеърни ўқиди:

Э, кўркам хурмо.

Юзингни бурма.

Мева қилмасанг,

Бу ерда турма.

Шеър ҳаммага маъкул келиб, мукофотга тавсия қилинди.

ТИЛНИНГ ЗАҲРИ

Олижаноб касал бўлиб қолди. Қўпол, Заҳар, Ноумид, Виждонсиз, Ёмонотлиқ ҳол сўрагани келишди.

- Э, аттанг, аҳволинг намунча танг? Бу ётишингда тезда ўласан-ку! - дейишди улар.

Улар кетиши билан Олижаноб ўлди.

АРОҚ ВА КҰМИР

- Намунча қорасан, нари тур, - деди Ароқ кўмирдан жирканиб.

- Сен оқ бўлсанг ҳам, ичинг тўла қора иллат, - деди Кўмир Ароққа.

БЕЛКУРАК ВА ОЁҚ

- Белкурак зап кучли-да. Бир пасда анча ерни ўйиб ташлайди.

- Оёқ елкасидан босиб турганидан кейин ўяди-да!

КИМ ГҶЗАЛ

Атиргул ва Чиннигул ёнма-ён ўсишарди. Атиргул ял-ял ёниб ҳамманинг диққатини ўзига жалб қиларди.

Бундан беҳабар Чиннигул:

- Ўтган ҳам, кетган ҳам менга қарайди. Мендан гўзал гул йўк, - деди гурур билан.

СОПИ ЎЗИДАН

Болта дарахтни қулатди. Суриштиришса, болтанинг сопи ўша дарахтнинг қариндоши экан.

ВАҚТИНЧАЛИК

Чипта Қўлга мақтанди:

- Менинг обрўйим жуда баланд. Агар мен бўлмасам сени автобусдан тушириб юборадилар.

Бекатга етгач, Қўл Чиптани ташлаб юборди.

ТЕРАК ВА ТОЛ

Терак ёшлигидан тўғри ўсди, кўкларга бўй чўзди. Тол эса теракнинг акси эди. Шунинг учун одамлар уни ҳар йили калликлаб туришади.

БЎРИ

Бўри қўй ўғирламасликка, ҳалол яшашга аҳд қилди. Омад кулиб боқиб катта бир идорага бошлиқ бўлиб қолди. Тулки уни табриклагани келиб, шипшиди:

- Бўри ака, ходимлар сизни бўри еса ҳам, емаса ҳам оғзи қон, дейишяпти.

«БЕАДАБ»

Салом Аликка салом берди. Ўзига бино қўйган Алик индамади. Янаги сафар Салом ҳам индамай ўтиб кетди.

Бундан ғазабланган Алик:

- Қандай беадаб бола экан-а?! Ўзидан каттага салом бермади-я?! - деди.

ХЎКИЗ

Хўкиз эгасини сузиб, жароҳат етказди. Эгаси эса унга ўт бермай хўп қантарди. Очлик, сувсизликка чидай олмаган Хўкиз ўлар ҳолга келди. Охири, бир илож қилиб бу ердан қочиш қолди.

Бир яхши одам уни уйига олиб келиб, ўт-ем, сув берди. Ҳар куни одам Хўкизни силаб-сийпалаб парвариш қилди. Хўкиз семириб кучига-куч қўшилди.

Бир куни одам иши чиқиб қолиб, Хўкизга ўт-ем ва сувни вақтида беролмай қолди.

- Хўкизим, бугун сендан хабар ололмай қолдим, кечир, - деб Одам Хўкизга яқинлашди. Шу пайт Хўкиз ғазаб билан Одамни сузиб ўлдириб қўйди.

Буни кўриб турган Қўй шундай деди:

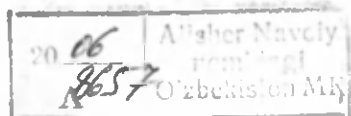
- Силаганни Сигир билмас, сийлаганни - Хўкиз.

БУ КУНЛАР ҲАМ ЎТАР КЕТАР

Замон ўзгариб, ҳамма қийинчиликда қолди. Иш йўқ, ишлаган билан маош йўқ. Натижада ўрмондаги жондорлар ўртасида меҳр-оқибат қочди. Ҳамма топганини бир-биридан бекитиб ейдиган бўлди.

Бир куни Айиқполвонниқига Бўри кириб келди. Айиқ чевати пишириб ўтирган эди. Бўрини кўриб, чеватини қайга яширишни билмай устига ўтириб олди. Буни фаҳмлаган Бўри ҳадеганда чиқиб кетавермай гап сотиб ўтираверди. Чевати иссиқ бўлгани учун Айиқполвон бетоқатлана бошлади. Охири Бўри кулиб:

- Бу кунлар ҳам ўтар-кетар, Айиқполвон, кетинг куйгани қолар, - деди-да, чиқиб кетди.

ШЕЪРЛАР

ХАТО ҚИЛДИММИКИН?..

Оҳ-воҳ қилдим мен кўп, жонона билмадинг,
Ишқ кўчасида фарёд урдим билмадинг.
Қанчалик яқинлашмай кўлим етмади,
Севгида мен Анвар, сен Раъно бўлмадинг.

Депсалаб ўтсанг, ёрим, остона бўлай,
Бир қиё боқсанг, жоним, қурбонинг бўлай.
Бу бир хаёл, бу бир орзу, аслида мен,
Шўрпешонаман, дардимни кимга айтай.

Сени танлаб, жоним, хато қилдиммикин,
Ўз жонимга, ёрим, жафо қилдиммикин.
Бегона ёр ишқида девона бўлиб,
Эл оғзида мен афсона бўлдиммикин?!

ҚЎРС ОДАМГА

Жаҳлингиз чиқса, сўкинасиз Сиз,
Гуноҳлигини билмасмидингиз.
Амалингизга қувондингиз Сиз,
Одамлар дилини оғритманг, дўстим.

Мўминлар Сиздан безиб қоляпти,
Сахий ҳамманинг кўнглин оляпти.

Дунёда сиздан нима қоляпти,
Одамлар дилини оғритманг, дўстим.

Бу гуноҳингиз танангиз эгди,
Мана энди бош ёстиққа тегди.
Кўрганлар: «Ҳолинг шу экан», деди,
Одамлар дилини оғритманг, дўстим.

Ҳали кўп оғрийди бошгинангиз,
Отилмай қолади тошгинангиз.
Ейилмай қолади ошгинангиз,
Одамлар дилини оғритманг, дўстим.

МЕН СЕНДАН КЕЧОЛМАДИМ...

Кўқонлик қишлоғига борай дедим, боролмадим,
Тозагул қизгинамни кўрай дедим, кўролмадим.
Қизгинамни кўп соғиндим, бир кўриш илинжида
Йўл юрсам ҳам мўл юрдим, йўллар узоқ
етолмадим.

Отасиз катта бўлиб юргандирсан, билолмадим,
Давраларда кулдирдилар, кулдилар, кулолмадим.
Ўксик қалбим шиша қаби чил-чил, энди тузалмас.
Онанг кечди мендан, мен эса сендан кечолмадим.

Сен кетдинг онанг билан жон қизгинам бизни
ташлаб.
Гудак тилинг билан «дада» дединг кўнглимни
ғашлаб.
Куйиб бўлди, йўқ бўлди Муҳаббат шу кундан
бошлаб.
Кўқонлик қишлоғига борай дедим, боролмадим.

Муҳаббат, сенга кўнгил кўйдим, сен кўёлмадинг,
Дардимни айтдим, тўкиб солдим, сен айтолмадинг.
Ишонган тоғим дердинг, тоғимда кийик бўлолмадинг.
Кўқонлик қишлоғига бораё дедим, боролмадим.
Тозагул қизгинамни кўрай дедим, кўролмадим.

КАМБАҒАЛЛИК ҚУРИБ КЕТСИН...

(Ярим ҳазил)

Аччиқ-совуқ изғирин қиш,
Кийимим юлун, такиллар тиш.
Бошимда шунчалар ташвиш
Камбағаллик қуриб кетсин.
Камбағалнинг ўтини йўқ,
Мўрисида тутуни йўқ,
Бой отанинг сўзлари ўқ,
Камбағаллик қуриб кетсин.

Кўли қалта гўр бўлади,
Пешонаси шўр бўлади.
Ётган ери гўр бўлади,
Камбағаллик қуриб кетсин.

Чойхонада ош емадим,
Емасам ҳам ғам емадим.
Ёмонни ёмон демадим,
Камбағаллик қуриб кетсин.

Болам-чақам деб ишладим,
Ҳар қаерда мен қишладим.

Россияда ҳам ишладим,
Камбағаллик қуриб кетсин.

Бойлар бойларга боқади,
Сойлар сойларга оқади.
Пули йўқ кимга ёқади,
Камбағаллик қуриб кетсин.

Дангасаю камбағалман,
Пўсти қалин бир дағалман.
Ерда ётган тош-шағалман,
Камбағаллик қуриб кетсин.

Увадада ётаман-о,
Аламимдан «отаман»-о.
Ғам-аламга ботаман-о,
Камбағаллик қуриб кетсин.

Қайга борсам тилим қисик,
Соч-соқолим доим ўсиқ.
Омадим йўқ, йўллар тўсиқ,
Камбағаллик қуриб кетсин.

Камбағаллик жондан ўтди,
Бор омад ҳам қўлдан кетди.
Ёшим ҳам олтмишга етди,
Камбағаллик қуриб кетсин.

ТҮРТЛИКЛАР

Пора берган гуноҳларга ботади,
Пора олган жаҳаннамда ётади.
Пора еган - панд ер, буни унутма,
Ҳалол еган - қанду асал тотади.

* * *

Баъзилар одамни итдай қопади,
Баъзилар ойни этак билан ёпади.
Ёмонлик, доғингни минг бор ёпсанг-да,
Халқ бари бир айбингни топади.

* * *

Отасин урди муштумзўр,
Қарғишга учраб бўлди кўр,
Ота қарғишин олганни,
Ана, сен томошасин кўр.

* * *

Девор қийшиқ бўлса, тезда қулайди,
Эгри йўлга кирганлар бир кун йиғлайди.
Букрини гўр тузатар, дейди донолар,
Ёмон ҳар ерда ёмонликни ўйлайди.

* * *

Сахий бўл, обод қил юртингни,
Кўчаларни гуллат ҳам яшнат.
Обод қил сен ҳовли-жойингни,
Қадринг ошиб кўрасан ҳурмат.

* * *

От топади, эшак ейди,
Қинғир ҳам тўғриман дейди.
Гар қилмиши фош бўлиб қолса:
«Шайтон йўлдан урди», дейди.

Бир бахил кимса бойиб кетди,
Аммо зиқналиги қолмади.
Едирмади, емади, кетди,
Ундан ному нишон қолмади.

Ёшларга умр тила, кексага имон,
Ёмонга инсоф тила, тўғри йўл кўрсат,
Яхшилиқни миннат қилма, бу жуда ёмон,
Қалбингни сен яхшилиқ билан безат.

Чин дўст дўстига содиқдир ҳар он
Дўстга хиёнат қилган ҳар ерда хор.
Дўст бўлсанг, то қиёмат дўст бўл, эй дўст
Билсанг, дўстга содиққа ҳар ерда худо ёр.

Занг темирни ҳам емиради,
Дарду алам одамзотни кемиради.
Ишқсиз эшак, дардсиз кесак,
Боқибегам сув ичса ҳам семиради.

Хунуксан деб ёргинамни кўп хўрладим,
Қўйнимда ётганида ҳам бошқасини ўйладим,
Энди умрим бўйи уни тополмай ҳайҳот,
Мен ношукур қонлар ютиб пушаймон-ла

йиғладим.

Ёлғизман деб ўкинма худо ҳам якка,
Бўш қопни кўрганмисан бўлганин тикка,
Бемехр, тош юрак ака-укадан.
Минг марта яхшироқдир чопилган тўнка.

Қизил олмани курт ейди,
Яхши ёмондан панд ейди.
Бир яхшига бир ёмон,
Ажаб: буни тақдир дейди.

Нима қилсанг қилгин худоё, ёмон қилмагин,
Дарду аламдан юзимни сомон қилмагин.
Яхшиман, омонман, доимо яхши бўлайин,
Ё Раббим, яхшини ёмонга томон қилмагин.

Кишиларга яхшилик қил,
Ёмонликдан сен ҳазар қил.
Олқиш олган кўкаради,
Ёмонлик гўрга элтар, бил.

Гар бошлиқ ишбилармон, ҳам камтарин
бўлса,
Ишда муваффақиятлар, зафарлар ёрдир.
Гар бошлиқ тўра, кеккайган, саводсиз бўлса,
Олғир, муттаҳам иззатда, тўғрилар хордир.

Ароқхўрсан, «отасан»,
Беш болали отасан,
Энди ичма десалар,
«Сўзинг» билан отасан.

Бир кимса йиғди ҳаромдан катта бойлик,
Шу бойлик орқали орттирди зўр касаллик.
Одамлар сўкиш, қарғишига учради у,
Танийсиз, номи - Олғирбой, ўзи гаргарлик.

* * *

Нокас фақат ўзини ўйлайди,
Текин емаса унсиз йиғлайди.
Ўз манфаати йўлида ҳатто у
Отасин ҳам ҳурмат қилмайди.

* * *

Текинхўрнинг қаҳри ёмон, болам,
Қарғишхўрнинг ранги сомон, болам.
Ҳаром билан ҳалолни ажрата билсанг,
Умр бўйи ҳаётинг шод, омон, болам.

* * *

Инсонларга яхшилик қил,
Номинг қолади, бил, болам.
Олтин олма, дуо ол,
Ёмонлик ўтин юл, болам.

* * *

Кўп гапирма, оз гапир, етар,
Сергап бўлсанг, ҳурматинг кетар.
Ақлсиз билмасдан гапириб,
Суҳбатдошин дилин оғритар.

* * *

Ҳаромхўрнинг халтаси ҳаромга тўлди,
Ҳаром касофати ўғлига урди,
Молдай еди, ичди, қопди, бўкирди ва
Ниҳоят паймонаси тўлди, ёш ўлди...

* * *

Кўнгилхушлик йўлига кирма, эй дўст,
Ўз ёринга бевафо бўлма, эй дўст.
Бундай ифлос йўлда хору-зор бўлиб,
Ору-номусдан жудо бўлма, эй дўст.

* * *

Таъма билан яшадинг, ортганинг йўқ,
Маҳаллага ош-нон ҳам тортганинг йўқ,
Сахий борини берса ҳам кам бўлмас,
Бил, бир луқма ҳалолдан тотганинг йўқ.

* * *

Бола ширин гапга ўч бўлади,
Заҳар сўздан инсон ўлади,
Қария ҳам бола, ширин сўзла,
Шу билан унинг кўнгли тўлади.

* * *

Муҳтожга ёрдам кўлингни чўз,
Арғамчига қил-қувват, билсанг,
Ҳеч бўлмаса, гапир яхши сўз,
Аччиқ тил - ёмон иллат, билсанг.

* * *

Тошни тошга урса - ўт чиқади,
Тажрибасиз, гўр одам мўрт чиқади.
Очкўз - бахил, сахий - олижаноб,
Ҳеч қачон қондошмас - ёт чиқади.

* * *

Аҳмоққа айтган билан гап уқмайди,
Унга ҳеч ақл ўргатиб бўлмайди.
Э худо, аҳмоққа куним қолмасин,
Аҳмоқ-тош, қоққан билан миҳ ўтмайди.

МУНДАРИЖА

Қатралар

«Маккора»дан қутилдим.....	3
Дўппи.....	4
Ошқовок.....	4
Жазо.....	5
Ичим ёниб кетди.....	6
Чоҳга ўзи тушди.....	7
Улфатлар.....	9
Чангиб кетибди.....	10
Онасининг қорнида.....	10
Дадам билади.....	10

Масаллар

Оғзи «полвон» сичқон.....	11
Қариндош.....	12
Жилов.....	12
Дутор ва қўл.....	13
Эгри ва тўғри.....	13
Тухмат балоси.....	13
Нокас.....	13
Армон.....	14
Шер ва шеър.....	14
Тилнинг захри.....	14
Ароқ ва кўмир.....	15
Белкурак ва оёқ.....	15
Ким гўзал.....	15
Сопи ўзидан.....	15
Вақтинчалик.....	15
Терак ва тол.....	16
Бўри.....	16
«Беадаб».....	16
Хўкиз.....	16
Бу кунлар ҳам ўтар кетар.....	17

Шеърлар

Хато қилдиммикин.....	18
Қўрс одамга.....	18
Мен сендан кечолмадим.....	19
Камбағаллик қуриб кетсин.....	20
Тўртликлар.....	22

Адабий-бадий нашр

Ҳамиджон Ўтанов

ХАТО ҚИЛДИММИКИН

Қатралар, масаллар, шеърлар.
«Andijon nashriyot-matbaa» ОАЖ, 2005 й.

Муҳаррир

Тех.муҳаррир

Мусаҳҳих

Саҳифаловчи

Ҳ. Турсунматов

М. Мирзакаримова

Н. Тожиматова

Ҳ. Парпиев

Босмахонага 2005 йил 25 сентябрда теришга берилди. Босишга 2005 йил 7 ноябрда рухсат этилди. INSL Arial гарнитураси. Бичими 60x84 1/16. Ҳажми 2 босма тобоқ. Буюртма № 1938 Тиражи 500 нусха.

«Andijon nashriyot-matbaa» ОАЖ босмахонасида чоп этилди.
Манзил: Андижон шаҳри, Навоий шоҳқучаси, 71.